

Sense poder i sense moral?*

RENÉ CUPERUS

Investigador de la Fundació Wiardi Beckman Stichting

En les darreres dècades, el partit socialdemòcrata alemany (SPD) no ha estat pas un model capdavanter del moviment socialdemòcrata, sinó que més aviat n'ha estat un seguidor pansit, completament fraccionat i obsessionat amb si mateix. L'SPD hauria de convertir el seu “*katastrophalen Zustand*”, segons Sigmar Gabriel, en una embranzida: utilitzar tota la matèria grisa de l'esquerra alemanya (incloent-hi les veus dels Verds i de Die Linke) per a renovar la ideació dels programes, tot situant-se a l'avantguarda del *Gesellschaftsanalyse* i formulant solucions polítiques factibles.

Salvar i renovar el *Volkspartei*, fent de pont entre els guanyadors i els derrotats de les tendències del nou món. Aquest nou *Volkspartei* emergirà d'una construcció de coalicions progressistes que englobarà altres partits polítics d'esquerra, a més de persones progressistes afiliades a qualsevol partit i organitzacions “progressistes”, com ara sindicats, esglésies i ONG's. Dissenyar un nou acord entre els privilegiats i els menys afortunats: un pacte de seguretat socioeconòmica i obertura cultural, creant una nova idea de progrés.

Salvar i renovar, contra tots els pronòstics anglosaxons i asiàtics, les societats del benestar de Renània i Escandinàvia amb les condicions actuals d'immigració massiva i globalització neoliberal, i fer que Alemanya esdevingui el pilar d'un model de mercat social europeu modernitzat.

Per deixar un bon sabor, comencem amb les bones notícies dels resultats de les eleccions federals a Alemanya. La primera bona notícia, sobretot des d'una perspectiva holandesa angoixada, és que no s'ha produït cap reacció negativa populista de la dreta als resultats de la Gran Coalició. Era un fet que s'esperaven molts comentaristes polítics, incloent-hi jo mateix: una atenuació de la divisió entre l'esquerra i la dreta a la política provocada per una Gran Coalició

(combinada amb polítiques dures de reforma de l'Estat del benestar) podria haver ocasionat una revolta desestabilitzadora i populista contra l'*establishment*. En teoria, una Gran Coalició dels principals competidors/enemics polítics comporta un risc d'erosió de la partició entre la dreta i l'esquerra i pot fer que en aquest buit es desenvolupi una divisió “populista”, és a dir, l'oposició de l'*establishment* contra (una falsa entitat de) “el poble”. Aquesta revolta es podria

sustentar en “la política de la por i el ressentiment” entorn del problema de l'amenaça (percebuda) a la identitat per culpa de la immigració massiva, la integració europea, la postindustrialització i la globalització. Però això no és el que ha passat a Alemanya. Mentre que en molts països d'Europa hi ha un populisme de dretes, perillós i desagradable, que va guanyant terreny en el pla polític i electoral, a Alemanya sembla que el ràpid sistema d'alarma i els fil-

tres d'alerta de postguerra encaren funcionen bé. A les eleccions federals alemanyes no vam observar cap augment dels partits antiimmigració i antiislàmics. Encara perdura el ressò de la Segona Guerra Mundial i l'Holocaust.

Tot i així, a les eleccions alemanyes es va fer palesa una greu davallada de la posició dels anomenats *Volksparteien*, els pilars de l'estabilitat de la postguerra. No solament l'SPD va obtenir uns resultats extremadament baixos, sinó que la Union (sobretot la CSU bàvara) va obtenir tan pocs vots que fins i tot la triomfant cancellera Angela Merkel va anunciar que duria a terme una investigació postelectoral de la campanya de la CDU/CSU i de la seva posició política. Potser no hi ha hagut cap moviment populista basat en la identitat nacional, però sí que s'ha produït un clar desplaçament del centre polític cap a posicions que són més a l'extrem. Tant els populistes d'esquerra Die Linke (també coneguts com a socialistes pre-Agenda 2010) com els neoliberals de l'FDP i els Verds han sabut treure profit dels mals resultats dels partits moderats governants.

El que està en joc és el que jo anomeno la societat trencada de l'Esquerra: la divisió de l'electorat socialdemòcrata en dos dominis, una escissió entre els professionals teòrics socials i liberals i els socialdemòcrates tradicionals dels sindicats; una ruptura entre les persones amb formació i sense, entre els cosmopolites i els nacionalistes o les orientacions llibertàries i les autoritàries

* Article sobre el projecte “European Perspectives on the Condition of Social Democracy After the Parliamentary Elections in Germany” [Perspectives europees sobre l'estat de la socialdemocràcia després de les

eleccions al Parlament alemany], Departament Internacional, Friedrich Ebert Stiftung

Així mateix, sembla que va quedar demostrat que la *Politikverdrossenheit* a Alemanya s'expressa principalment mitjançant l'abstenció. Més de dos milions dels votants de l'SPD es van quedar a casa! A diferència dels Països Baixos, que té un sistema de partits polítics molt volàtil, sense districte electoral ni barrera del 5%, on el descontentament polític i els sentiments antiimmigració o antiglobalització es canalitzen a través de múltiples partits, el sistema polític alemany de després de la guerra té un mecanisme inherent d'alerta ràpida contra l'extremisme polític.

La segona bona notícia és que l'SPD, afortunadament, no ha perdut tant per a convertir-se en un aliat encara més petit en el Govern de Gran Coalició amb el seu principal competidor. El malson de l'SPD d'un "suïcidi polític per voler governar" finalment s'ha esvaït. L'SPD estava massa dividit per a governar amb poder, carisma i confiança, tan fraccionat com estava entre la facció dels sindicats (propera a Die Linke) i la facció dels modernitzadors de Neue Mitte (propers a la facció social de la CDU).

L'SPD post-Agenda 2010 s'ha convertit en gairebé un clon de la CDU. Tanmateix, la CDU està més ben organitzada, és més disciplinada, està menys dividida i, per tant, posseeix una maquinària electoral millor i més potent per al centre polític. No és acusada des de dins de col·laboració amb els neoliberals, com passava molt sovint a l'SPD: el seu anterior líder, Oskar Lafontaine, va agreujar el problema de credibilitat ideològica de l'SPD. Una vegada, Lafontaine va fer campanya juntament amb Gerhard Schröder en el tàndem *Innovation und Gerechtigkeit*. En abandonar l'SPD i unir-se posteriorment al partit socialista anti-Agenda 2010, el "traïdor" Lafontaine va endur-se simbòlicament el sentit de *Gerechtigkeit* de la política de govern de l'SPD, atiant la manca de confiança en si mateixa i les ambigüitats de tipus ètic i ideològiques de l'SPD de l'actualitat. I un partit que no s'estima no pot esperar atreure els votants. La *Selbstzweifel* és el pitjor missatge polític possible.

Ara, l'SPD ha tornat a l'oposició, on, fent d'*Armeer im Winterlager*, ja pot llepar-se les ferides després del període de govern tan actiu i, alhora, tan decebedor, que va tenir lloc després dels llargs anys estèrils a l'oposició de Helmut Kohl.¹ A llarg termini, la bona notícia pot ser que l'SPD, el *Mutterpartei* de la socialdemocràcia europea, recuperi la seva posició d'estímul i lideratge a Europa. I fa molt de temps que no ocupa aquesta posició.

La campanya de l'SPD: un gran espectacle d'inversemblances

El resultat del 23%, gairebé un rècord mínim històric, va produir-se per una barreja de causes fortuïtes i estructurals. La campanya de l'SPD va ser en si mateixa un malson de missió impossible: competir contra "enemics" que també eren possibles aliats per formar una coalició. Aquest fet va derivar en un gran espectacle d'inversemblances. Fer campanya contra Merkel i la CDU i, alhora, mantenir l'esperança de prolongar la Gran Coalició: es pot enganyar l'electorat només fins a uns límits. Al mateix temps, l'SPD advertia del perill que una unió negra-groga comportés la destrucció neoliberal de l'Estat del benestar alemany amb la mala influència del partit FDP, però alhora no descartava una coalició *semàfor* (vermell, grog, verd), amb aquest mateix partit infame: l'FDP. Tornem-hi amb una altra història totalment inversemblant. I què me'n dieu de l'actitud esquizofrènica envers Die Linke: excloent-los ferotgement a nivell federal, però alhora cooperant-hi a nivell local o regional (el desastre d'Ypsilanti), i afegint-hi el fet que, per a molta gent, Die Linke és el partit de la mala consciència socialdemòcrata. Això va tirar més llenya al drama de manca de credibilitat que estava representant l'SPD en aquestes eleccions.

Per a acabar-ho d'adobar, Steinmeier i l'SPD disputaven una constant i dura batalla contra uns resultats electorals desastrosos i una frustrant batalla contra la

Com a conseqüència de les intenses forces de la globalització, la immigració de masses, la individualització i l'economia del coneixement postindustrial, l'electorat socialdemòcrata està dividit en dos fronts: els optimistes del futur, que accepten el nou món de la globalització, la dinàmica del mercat, l'empresa individual, Europa i la diversitat, i aquells que se senten amenaçats per aquestes forces

Sobreviurà la socialdemocràcia europea a la sociologia del nou món globalitzat? Es tracta d'una qüestió perillosa. El risc més important de la socialdemocràcia contemporània és la disgregació dels nostres partits socialdemòcrates, la divisió d'aquests partits en dues faccions (o Lager) atacades pel populisme

¹ René Cuperus, "Wie die europäische Sozialdemokratie ihre Wunden leckt", a *Neue Gesellschaft - Frankfurter Hefte*, 11/2008.

victòria evident i inevitable de la cancellera Angela Merkel. La bonica portada de l'*Spiegel* va ser massa considerada i tot: *Es kommt so... oder so*: el canceller Steinmeier al tron o la cancellera Merkel al tron. Va ser el president dels Estats Units Obama qui va fer miques totes les esperances de l'SPD en dir a Angela Merkel a cau d'orella uns quants mesos abans de les eleccions que no havia de patir gens ni mica per la seva segura reelecció.

És ben possible que Frank-Walter Steinmeier sigui un dels millors polítics de l'SPD, però com a arquitecte de la Neue Mitte [Tercera Via] de l'Agenda 2010, pel que fa a posició política, era pràcticament un clon de la titular Angela Merkel. A més a més, era més aviat una persona tecnòcrata, que no havia superat cap prova política, popular com a ministre d'Afers Exteriors (com tots els seus predecessors), però sense cap experiència en campanyes polítiques. La distància política i "mediàtica" entre ell i Angela Merkel va resultar ser extremadament curta. Atesa aquesta situació, ben poc podia fer per a entrebancar la cantada reelecció de Merkel, ni polititzant ni polaritzant la campanya, la qual, per tant, va acabar sent avorrida i mancada d'esperit.

Fins i tot es podria dir que l'altra meitat dels *Stones*, Peer Steinbrück, una fura amb experiència política, hauria estat un candidat molt millor per a l'SPD. Va discrepar amb els depredadors financers, va desafiar els bancs, els especuladors i els paradisos fiscals, i, per tot plegat, podria haver aportat molta més autenticitat a la candidatura de l'SPD en una crisi mundial del capitalisme financer. Fet i fet, la campanya de l'SPD, en retrospectiva, va ser un malson estratègic de proporcions descomunals. Va resultar un error molt car, perquè va precipitar l'SPD a una crisi existencial i profunda, i probablement innecessària. El futur de l'SPD, com a *Volkspartei*, actualment es troba greument amenaçat.

El sentit d'urgència de Gabriel

Efectivament, els problemes addicionals de la campanya (candidat, *Koalitionsfrage*, trauma post-Agenda 2010 dins l'SPD) van portar a col·lació dificultats estruc-

turals de fa molt temps del *Volkspartei* SPD.² En un correu electrònic dirigit als frustrats i enfadats soldats rasos de l'SPD, el flamant president del partit Sigmar Gabriel va fer diana. El terme tan fort que va fer servir per a diagnosticar la situació de l'SPD —situació catastròfica— va ser emprat la mateixa setmana pels mitjans holandesos per a descriure la posició del partit homòleg holandès de l'SPD, el PvdA. Exactament les mateixes paraules utilitzades en un correu electrònic intern i confidencial de Diederik Samsom, el secretari del grup parlamentari, enviat als seus companys parlamentaris del Partit Laborista, un missatge que es va filtrar a la premsa. El que malauradament no és gens accidental és el diagnòstic de "situació catastròfica" emprat per als partits socialdemòcrates alemany i holandès. Hi ha un bon grapat de paral·lelismes entre els partits socialdemòcrates europeus.

En les darreres dècades, les nostres societats han hagut d'enfrontar-se a reptes importants: la globalització de les nostres relacions econòmiques i financeres; les noves tecnologies i l'aparició de l'economia del coneixement postindustrial; els moviments migratoris massius mal gestionats procedents de regions i països no acostumats als valors i l'estil de vida liberal d'Occident, i un procés d'integració europea que sobrevalora el mercat i ha soscavat els procediments democràtics nacionals.

Aquests canvis han afectat en gran manera la vida de les persones del carrer. Han redistribuït les oportunitats entre països, regions i persones. Han afavorit les persones amb una bona formació, cosmopolites i benestants. I han decebut les persones amb menys formació, el *Prekariat* de classe baixa, però també nombrosos grups formats per persones amb rendes mitjanes que s'estimen més uns valors tradicionals i nacionals, que no pas europeistes i cosmopolites. No

estem parlant de la relació de classes tradicional, sinó més aviat d'orientacions i estats d'ànim politicoculturals, de fenòmens politicopsicològics com ara el ressentiment pel *déclassement* social.

El procés de modernització a la manera "tercera via" de la socialdemocràcia —malgrat tenir elements positius, com ara l'Estat del benestar activista d'estil escandinau— ha provocat una desorientació pel que fa a pro-

Fonamentalment, el que es troba en perill és la cohesió social, el teixit social mateix, la solidaritat de les nostres societats. El que podria estar en perill és el model social europeu, i la socialdemocràcia europea com un dels seus pilars. La socialdemocràcia definida com la coalició, la connexió entre els privilegiats i els menys afavorits, entre la classe baixa i la classe mitjana-alta

²Werner Perger, "Und nun? Ein europäischer Rundblick nach dem Absturz in Berlin", *Neue Gesellschaft/Frankfurter Hefte* (pròximament).

grama i ideologia, un partit dividit i insegur i un electorat completament alienat, sobretot l'*Stammwählerschaft*. En convertir-se en partits de govern de llarga durada, els partits socialdemòcrates han esdevingut partits d'S i han retallat distàncies respecte dels partits socials moderats o fins i tot conservadors, com ara els partits cristianodemòcrates d'Alemanya, els Països Baixos o Bèlgica. Els partits socialdemòcrates van ser els únics partits que van canviar radicalment de perspectiva ideològica lluitant contra "enemics de dins": la transformació de l'Old Labour en el New Labour, la Neue Mitte contra la facció dels sindicats, etc., tot plegat ha fet trontollar la relació de confiança, credibilitat i estabilitat social amb la seva base de votants incondicionals.

Tot això va representar un canvi tebi de model socialdemòcrata de la reforma de l'Estat del benestar: va passar de "política contra els mercats" a "política a favor dels mercats". Els votants tradicionals no van entendre aquest canvi i molts d'ells van fugir cap a la facció d'esquerra, popular i original dels socialdemòcrates o van deixar de votar completament. Aquest remodelatge tampoc no va convèncer prou com a força dinamitzadora per a les generacions més joves. La socialdemocràcia modernitzada va quedar en terra de ningú i va perdre els dos extrems. Tal com va dir Gabriel tan encertadament: està en joc l'autodestrucció dels *Volksparteien* socialdemòcrates.

La societat trencada de l'Esquerra

El que està en joc és el que jo anomeno la societat trencada de l'Esquerra: la divisió de l'electorat socialdemòcrata en dos dominis, una escissió entre els professionals teòrics socials i liberals i els socialdemòcrates tradicionals dels sindicats; una ruptura entre les persones amb formació i sense, entre els cosmopolites i els nacionalistes o les orientacions llibertàries i les autoritàries. Aquesta clivella constitueix la fragmentació dins de gran part de la nostra classe mitjana. Com a conseqüència de les intenses forces de la globalització, la immigració de

masses, la individualització i l'economia del coneixement postindustrial, l'electorat socialdemòcrata està dividit en dos fronts: els optimistes del futur, que accepten el nou món de la globalització, la dinàmica del mercat, l'empresa individual, Europa i la diversitat, i aquells que se senten amenaçats per aquestes forces. Això és la societat trencada de l'esquerra, la coalició dividida d'intel·lectuals i acadèmics i de la classe treballadora contra el capitalisme, per la democràcia.

Sobrevisarà la socialdemocràcia europea a la sociologia del nou món globalitzat? Es tracta d'una qüestió perillosa. El risc més important de la socialdemocràcia contemporània és la disgregació dels nostres partits socialdemòcrates, la divisió d'aquests partits en dues faccions (o *Lager*) atacades pel populisme.

Efectivament: el populisme d'esquerres (Die Linke d'Oskar Lafontaine o el Partit Socialista dels Països Baixos) és la nostra amenaça més gran. Encara que als Països Baixos, a diferència de l'experiència

alemanya, els moviments populistes de dretes també sedueixen l'electorat clàssic de la socialdemocràcia, fet que palesa una tendència sociològica: la desaparició de la classe treballadora d'esquerres. Als Països Baixos, el *Dammbrech* contra la clofolla protectora d'allò políticament correcte de la Segona Guerra Mundial va originar-se no a partir d'un moviment neonazi, sinó dels moviments populistes de dretes de Pim Fortuyn, Rita Verdonk o Geert Wilders. Podrien titllar-se de moviments de *Bild Zeitung* o de revoltes populistes de premsa groga contra les elits academicistes i políticament correctes i la seva visió futurista de la globalització, la integració europea, la societat del coneixement i la multiculturalitat.³

Com mantenir els nostres partits i la nostra societat intacta alhora: aquesta és la pregunta del milió. Estic convençut que els problemes dels nostres partits són una *pars pro toto*, un mirall d'allò que està succeint a la societat a gran escala. Les forces de divisió i fragmentació a què estan sotmesos els partits socialdemòcrates són pressions que provenen des de dins mateix de la societat.

Les qüestions fonamentals són: com es pot mantenir l'equitat en una societat global i diversa? Com pot la política de centreesquerra continuar sent una força de canvi progressista i alhora un aixopluc de confiança i protecció social per a l'electorat indecís?

La socialdemocràcia ha de tornar a connectar tant amb la seva base de votants tradicional com amb les noves generacions, i alhora enfrontar-se i resoldre les greus tensions que es produeixen en la coalició entre aquelles persones que acullen de bon grat la globalització i aquelles que s'hi resisteixen. Ras i curt: el centreesquerra ha de construir coalicions que facin de ponts

³ René Cuperus i Frans Becker, "Die Wahlen am 22 November 2006 und die Unruhe in der niederländischen Wählerschaft", a Friso Wielenga i Loek

Geeraedts (red.), *Jahrbuch 17, 2006, Zentrum für Niederlande-Studien, Münster 2007*, p. 83-101.

Una clivella o una divisió en el nostre partit podria considerar-se un presagi d'una divisió en la societat. És per això que hem d'adoptar una actitud d'alerta i d'emergència quan els *Volksparteien* s'estan fragmentant.

Fonamentalment, el que es troba en perill és la cohesió social, el teixit social mateix, la solidaritat de les nostres societats. El que podria estar en perill és el model social europeu, i la socialdemocràcia europea com un dels seus pilars. La socialdemocràcia definida com la coalició, la connexió entre els privilegiats i els menys afavorits, entre la classe baixa i la classe mitjana-alta.

Per tant, ¿el gran repte de la socialdemocràcia contemporània consisteix a trobar la manera d'impedir l'èxode de l'últim treballador del partit laborista sota la forta pressió del populisme, tant d'esquerra com de dreta? La nova cúpula dels partits socialdemòcrates ha d'enfrontar-se a una nova qüestió existencial: ¿el que de veritat volem és tornar a connectar amb les capes mitjanes d'Amèrica, d'Anglaterra, d'Alemanya, amb els nostres votants de tota la vida, els nostres *Stammwähler* (com els anomenen els alemanys amb tanta fermesa) o menysprear-los?

¿Volem superar la distància cultural amb les persones del carrer o les considerem proteccionistes i nacionalistes xenòfobes, espantades davant els desafiaments del nou món? ¿Ens prenem prou seriosament les seves preocupacions i els seus sentiments d'inseguretat en un món canviant o deixem que siguin presa dels moviments populistes, amb tots els perills socials i polítics que impliquen?

A l'Europa continental s'observa una profunda divisió en l'interior dels partits: els populistes d'esquerra, que parlen l'idioma de les persones amb menys formació, contra

els professionals intel·lectuals socioliberal. Si no trobem el pont que uneixi aquests dos segments, els menys qualificats i els més qualificats, un pont en el programa, en el discurs i en els polítics, s'esdevindrà previsiblement el final d'un moviment influent socialdemòcrata a Europa. I no podrem aturar la contínua americanització d'Europa.

Cal replantejar-se els principis bàsics de la nostra economia per tal de perfilar un capitalisme nou i equitatiu que completi l'Estat del benestar en comptes de posar-lo en perill. Cal redefinir el paper de l'Estat en l'economia per a trobar nous models empresarials, models que incideixin en el fet que són les persones les que han de ser al centre d'un sistema econòmic i no pas els beneficis

La retòrica socialdemòcrata actual ja no s'escau. Els reptes a què ens enfrontem han canviat i aquesta situació exigeix una nova retòrica. Una retòrica creïble que faci que tornem a connectar amb els nostres votants i que ens faci recuperar la seva confiança. Una retòrica autèntica, que recuperi la iniciativa i ens permeti de crear una agenda política

En uns quants països, el centreesquerra també es troba atrapat entre una dreta moderada forta, que exigeix una millora del rendiment econòmic, i els moviments populistes, tant d'esquerra socialdemòcrata "real", com de dreta, que exploren la distància cultural amb la classe treballadora no qualificada. És exactament això el que està passant als Països Baixos: el Partit Laborista Holandès es troba encaixonat entre una forta democràcia cristiana i un fort partit d'esquerra, mentre els populistes de dreta resten a l'aguait.⁴

El problema del centreesquerra és que no és ni una força real de globalització neoliberal (col·laboració poc entusiasta, de tercera via), ni representa una

reacció a aquesta nova fase de modernització, que és nacionalista, xenòfoba i culturalment proteccionista. El centreesquerra no és ni acció ni reacció, quan de fet hauria de ser totes dues coses.⁵

Hem d'acceptar-ho: la socialdemocràcia està passant una ratxa molt negativa; fins i tot pot estar patint una crisi existencial. Les eleccions europees van resultar desastroses per al centreesquerra. Les eleccions alemanyes van demostrar que la davallada no era fruit de l'atzar; els resultats del PvdA a les urnes holandeses confirmen aquest panorama desolador. Ens trobem en els mínims històrics de després de la Segona Guerra Mundial.

La socialdemocràcia s'enfonsa amb rapidesa perquè fa aigües per tots dos costats de la nau: a l'esquerra i al

⁴ Frans Becker i René Cuperus, "Sehnsucht nach den Wohlfahrtsstaat - 30 Jahre Reformpolitik in den Niederlanden", a Frans Becker, Karl Duffek, Tobias Mörschel (Hrsg.), *Sozialdemokratische Reformpolitik und Öffentlichkeit*, Wiesbaden 2007, VS Verlag für Sozialwissenschaften, p.113-132; Frans Becker i René Cuperus, "Bittere Erfahrungen in niederländischen Koalitionsparadies", a *Berliner Republik* 2008, n. 3

⁵ René Cuperus, "Wie die Kollision von Zivilgesellschaft und Gerechtigkeit eine rechts-populistische Revolte in Europa produziert", a Thomas Meyer i Udo Vorholt (Hrsg.), *Zivilgesellschaft und Gerechtigkeit, Dortmunder politische philosophische diskurse*, Band 2, Projektverlag Bochum/Freiburg, 2005, p. 90-102.

centre liberal. Estem perdent davant dels populistes d'esquerra, anomenats també els socialdemòcrates de tercera via, *Die Linke* a Alemanya i el Partit Socialista (SP) a Holanda. Estem perdent davant d'ells perquè hem perdut credibilitat i confiança arran d'una (suposada) col·laboració amb el neoliberalisme i, per tant, una reforma de l'Estat del benestar "antisocialdemòcrata". I estem perdent per l'altre cantó, pel de l'esquerra liberal i l'esquerra verda, perquè en provar de corregir el rumb del "transfons populista" i la política general de la por, perdem els professionals qualificats, els guanyadors optimistes del nou procés de modernització.

Bàsicament, la resposta socialdemòcrata de les últimes dècades ha estat adaptar-se a les noves circumstàncies, i no pas reformar-se seguint els nostres principis. Les elits polítiques, incloent-hi les socialdemòcrates, han canviat el segell característic de les seves polítiques. Perquè el canvi és necessari, i inevitable en aquest panorama de grans alteracions en la societat i el món. Però les qüestions fonamentals són: com es pot mantenir l'equitat en una societat global i diversa? Com pot la política de centreesquerra continuar sent una força de canvi progressista i alhora un aixopluc de confiança i protecció social per a l'electorat indecís?

Com ens en podem sortir? Què cal fer?

1. Fer un pas més enllà dels debats sobre els èxits i les derrotes de les propostes reformistes anteriors (per exemple, la tercera via, *Neue Mitte*, etc.); ara els socialdemòcrates necessiten sense cap mena de dubte un projecte revisionista. Dins d'aquest projecte caldria desenvolupar un concepte més ampli de benestar que tingués en compte els profunds canvis econòmics, mediambientals i socials que assolien el món; una crítica més aprofundida al mercat; una resposta més coherent a l'increment de l'individualisme en les nostres societats; una major claredat a l'hora de tractar la igualtat; una redefinició del paper de l'Estat; i una sensibilitat vers la política cultural i identitària.⁶ Aquí ens trobem amb un problemàtic desajustament entre les elits socialdemòcrates i els "Stammwähler" tradicionals. Pel que fa a la integració i la diversitat multiètnica: fins a quin punt caldria que les persones immigrants s'adaptessin a la "societat d'acollida"? I pel que fa a les relacions

entre els estats i la Unió Europea: fins a quin punt es percep que les fronteres i la sobirania nacionals s'estan esvaint a favor d'una cooperació supranacional?

En concret, la socialdemocràcia ha de tornar a connectar tant amb la seva base de votants tradicional com amb les noves generacions, i alhora enfrontar-se i resoldre les greus tensions que es produeixen en la coalició entre aquelles persones que acullen de bon grat la globalització i aquelles que s'hi resisteixen. Ras i curt: el centreesquerra ha de construir coalicions que facin de ponts.

El centreesquerra europeu es troba en un camp de batalla electoral fragmentat. El vot de la nostra classe treballadora tradicional ha caigut significativament i s'ha produït una divisió entre els "antics" votants, per exemple entre els cosmopolites i els comunitaristes, o entre les persones que són dins del mercat laboral i les que són fora, etcètera. Al mateix temps, l'avanç cap al centre polític produït l'última dècada no s'ha mantingut gaire temps. Aquests fets ens obliguen a repensar-nos a fons el plantejament i la direcció del nostres programes polítics i a qui

volem representar, si l'objectiu continua sent la forja de coalicions de majoria i no una política de només uns quants. Qui són els nostres "votants nous" i com els podem atendre millor? I qui són els nostres autèntics rivals en aquest espai polític tan canviant?

2. La crisi econòmica i financera ha fet trontollar fins i tot els

fonaments del nostre sistema econòmic. Les intervencions del Govern han impedit que les nostres societats s'enfonsin en una depressió, però la resposta a la crisi no pot quedar-se només en ajuts per als bancs i paquets de rescat per a sectors concrets. Cal replantejar-se els principis bàsics de la nostra economia per tal de perfilar un capitalisme nou i equitatiu que complementi l'Estat del benestar en comptes de posar-lo en perill. Cal redefinir el paper de l'Estat en l'economia per a trobar nous models empresarials, models que incideixin en el fet que són les persones les que han de ser al centre d'un sistema econòmic i no pas els beneficis. Per dir-ho d'una forma més simple, hem de pensar com podem garantir que els mercats siguin útils per a la societat, i no a l'inrevés. La crisi no solament ens ha empès a replantejar-nos

⁶ Aquests textos es basen parcialment en el programa del Policy Network/Wiardi Beckman Stichting Conference "The politics of globalisa-

tion, redistribution and culture. Preparing the ground for a comeback of European social democracy", Amsterdam, 5-6, novembre del 2009.

l'economia, sinó que els esdeveniments produïts al mercat laboral han afectat la nostra manera d'enfocar un capitalisme nou i equitatiu. La nostra economia del coneixement crea una divisió entre els treballadors qualificats i els no qualificats, entre les bones feines i els treballs horribles. La seguretat contractual i les afiliacions als sindicats han baixat. La mobilitat social continua sent molt limitada per als treballadors poc qualificats. Tots aquests esdeveniments han fet aparèixer un gran grup de persones vulnerables en situació "precària" dins de la nostra societat i han provocat una polarització socioeconòmica, en la qual els principis generals equitatius, com ara la igualtat d'oportunitats, l'evitació de la pobresa i la reciprocitat, sovint queden aigualits. Com podem transmetre a aquest grup un sentiment de seguretat i de justícia en aquest món que canvia tan ràpid? Com podem restaurar, mitjançant polítiques noves de globalització i redistribució, el codi de joc net del capitalisme del segle XXI? Com podem evitar de quedar asfixiats entre les forces proteccionistes i de lliure mercat?

3. Les nostres societats estan sofrint uns canvis trepidants, que plantegen noves oportunitats i comporten nous riscos davant dels quals la gent no està preparada. La globalització, el canvi tecnològic, la immigració massiva, l'augment de l'individualisme: aquestes tendències han alterat profundament els costums i les institucions de la postguerra i han creat vencedors i vençuts. Les societats s'han tornat més seglars, més heterogènies, més diverses, individualistes i postmaterialistes.

Sembla que el llegat "comunitarista" de la socialdemocràcia està amenaçat. Com podem mantenir la cohesió social i unes comunitats fortes en una societat fragmentada o "trecada"? Com podem respondre a l'augment de l'individualisme a la societat? Com podem reaccionar davant de la retòrica populista de feu perdut? Com podem construir identitats i tradicions en un món mòbil, flexible i globalitzat? Caldria esbrinar quina influència té la gran inquietud a Europa davant la crisi moral i social i potenciar una política de cultura que s'adeqüi amb els votants socialdemòcrates, tant amb els liberals com amb els comunitaristes.

tud a Europa davant la crisi moral i social i potenciar una política de cultura que s'adeqüi amb els votants socialdemòcrates, tant amb els liberals com amb els comunitaristes.

4. La retòrica socialdemòcrata actual ja no s'escau. Els reptes a què ens enfrontem han canviat i aquesta situació exigeix una nova retòrica. Una retòrica creïble que faci que tornem a connectar amb els nostres votants i que ens faci recuperar la seva confiança. Una retòrica autèntica, que recuperi la iniciativa i ens permeti de crear una agenda política. Però, com serà aquest nou programa polític? I com

el podem desenvolupar en una època de baixa credibilitat i confiança entre la classe política? Hauríem de desenvolupar idees per a donar forma a una nova retòrica política que inclogués una oferta socialdemòcrata reactivada que s'ocupés de les preocupacions actuals i futures dels nostres votants.

5. Cal que ens deslliurem de la nostra addicció al poder i de l'obsessió descarada d'escalar posicions dins de les nostres files, així com de la gestió tecnòcrata dels sistemes de polítiques i de la nostra ceguesa a l'hora de copsar la societat a peu de carrer.

6. Cal restablir la divisió entre la dreta i l'esquerra en la política per tal de combatre la perillosa separació populista entre *establishment* i (una falsa entitat del) poble.

7. Ens hem d'obrir a noves coalicions d'esquerra progressista amb els Verds i els partits populistes d'esquerra, com ara Die Linke a Alemanya (sense Lafontaine ni oficials de l'Stasi) o el partit SP a Holanda.
8. S'ha de desenvolupar una sensibilitat envers la política cultural i identitària. El principal descontentament i insatisfacció a les societats riques del benestar prové, majoritàriament, dels conceptes de comunitat, cohesió i seguretat: problemes postmaterialistes de la psicologia social.
9. Cal un nou lideratge. Atesa la importància d'un lideratge polític personalitzat en una "democràcia mediàtica", les persones mateixes han esdevingut

Cal un nou lideratge. Atesa la importància d'un lideratge polític personalitzat en una "democràcia mediàtica", les persones mateixes han esdevingut programes: els bons polítics són programes vivents; calen un nou lideratge i nous estils de lideratge

Cal millorar l'organització dels partits. Arreu d'Europa, la noció de partit com a intermediari entre la vida social i l'escena política s'està esvainent. El partit s'ha convertit en una màquina de crear càrrecs, d'escalar posicions, en comptes de ser una organització que articula i canalitza les qüestions i les preocupacions socials

programes; els bons polítics són programes vivents; calen un nou lideratge i nous estils de lideratge. Un lideratge que no suporti la càrrega de les polítiques reformistes socialment autistes pot escurçar la distància que existeix amb l'electorat tradicional de classe treballadora i formar noves coalicions. Un lideratge que guia amb visió de futur i valors, basat en una nova idea de progrés.

10. S'ha de recuperar una posició política autèntica. O bé reinventar de nou el (centre-) esquerra. La manca de posicions polítiques (ideològiques) clares, l'adaptació contínua a les forces del mercat i una notable modernització de la socialdemocràcia requereixen la creació de comitès (multinacionals) per a reformular la posició de la socialdemocràcia sobre els temes més urgents i connectar-la novament amb la tradició del reformisme socialdemòcrata. Hem de tornar a vincular els nostres programes polítics amb els nostres valors fonamentals, amb una crítica del capitalisme global contemporani i amb ideals democràtics (Europa!).

11. Cal millorar l'organització dels partits. Arreu d'Europa, la noció de partit com a intermediari entre la vida social i l'escena política s'està esvaint. El partit s'ha convertit en una màquina de crear càrrecs, d'escalar posicions, en comptes de ser una organització que articula i canalitza les qüestions i les preocupacions socials. Així doncs, millorem les nostres organitzacions. Hem de provar d'assolir una educació política i una contractació excel·lents; hem de posar arrels en empreses, barris i el sector terciari; participar en campanyes a favor de coalicions socials, culturals i econòmiques; liderar una coalició per a millorar la qualitat de vida de les classes populars.

12. Cal dissenyar estratègies electorals eficaces, no solament durant les campanyes de les eleccions, sinó també en el període intermedi. Així mateix, s'ha de restablir la relació amb les persones menys qualificades, crear vincles entre aquestes persones i les classes mitjanes, entre immigrants i nacionals, a escala local i institucional.

Aquest procés exigirà “un enfocament creatiu envers la creació de coalicions progressistes que englobi altres partits polítics de centreesquerra, a més de persones progressistes afiliades a qualsevol partit i organitzacions progressistes que no pertanyin a cap partit.”⁷

Observacions finals

Ens cal que Alemanya i, sobretot, la socialdemocràcia alemanya demostrin que la *Soziale Marktwirtschaft* renaixent, l'economia de mercat social, és compatible i competitiva dins de l'ordre mundial globalitzat. ¿Alemanya serà capaç de mantenir o renovar l'equilibri com a *Exportweltmeister*, un *Sozialstaat* òptimament igualitari sense pobresa i una societat relaxada sense estrès? Podrà resistir Alemanya a les pressions d'adaptació anglosaxones, requerida pels cercles que envolten *The Economist*, i reinventar reformes socials no com a amenaça sinó com a millora social de la societat? ¿Podrà mantenir-se la socialdemocràcia europea fidel a la seva missió històrica de reconciliar el capitalisme i la democràcia mitjançant un projecte socialdemòcrata d'igualtat de la ciutadania? Per a molts, no solament per a uns quants.

Durant les darreres dècades, Alemanya ha estat tan obsessionada amb el seu propi *Standort* que no ha constituït

cap model ni cap estímul atractiu per a la socialdemocràcia europea. Es presentava a si mateixa com una perdedora desorientada en el procés anglosaxó de globalització, sense confiança en si mateixa. Per tant, no posseïa una presència dominant en els fòrums i debats internacionals.

Ara que és possible que el model de globalització neoliberal i el concepte d'“Estat de mercat” hagin desaparegut, totes les mirades tornen a dirigir-se a Alemanya i França: ¿seran capaços de renovar i mesurar de nou el seu llegat capitalista? ¿Donaran esperança i serviran d'estímul a l'esquerra democràtica progressista de Europa i de més enllà? És a dir, al final, ¿què està en joc en aquesta història de necessària recuperació del partit més antic d'Alemanya, el partit que va sobreviure a Hitler: l'SPD? ■

Ara que és possible que el model de globalització neoliberal i el concepte d'“Estat de mercat” hagin desaparegut, totes les mirades tornen a dirigir-se a Alemanya i França: ¿seran capaços de renovar i mesurar de nou el seu llegat capitalista? ¿Donaran esperança i serviran d'estímul a l'esquerra democràtica progressista de Europa i de més enllà?

⁷ Ruy Teixeira, *The European Paradox*, Die Zeit (pròximament).